

УДК 331.556.4

Міждисциплінарні дослідження міжнародної трудової міграції

Стаканов Р.Д., к.е.н., доцент,

доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дослідження міграції охоплюють причини і закономірності міграційних потоків, динаміку інтеграції іммігрантів та міграційну політику на ці явища [1]. Процес міжнародної трудової міграції тісно пов'язаний з економічними, етнічними, демографічними, релігійними та політичними чинниками, а також історико-географічними умовами. Б. Євтух стверджує, що міграційна політика є структурним елементом державної етнополітики, таким чином, а сама міграція є не лише соціально-економічним, але і етнополітичним феноменом. На міждисциплінарності міграції також наполягали М. Каслс, Дж. Холлифілд [2] та Д. Массей [3]. В домінанті міждисциплінарності при вивченні міжнародної міграції знаходяться економічний, соціологічний і політологічний підходи. Виключно економічний підхід, який розглядає міграцію лише як переміщення фактора виробництва «робоча сила» обґрунтовувався теоріями «притягання-відштовхування» (Е. Равеншиайн), новою економічною теорією, теорію дуального ринку праці тощо [4].

Натомість, теорія міграційних мереж, в рамках соціологічного підходу, розглядає міграцію пов'язує міграцію зі створенням соціальних мереж спільнот мігрантів та переплетінням соціальних взаємовідносин, що і є ключовим драйвером міграції. Політологічний підхід в міграції стає вагомим з 60-80-х рр. ХХ ст. (К. Бреттел, Дж. Холліфілд), що було пов'язано зі значними міграційними потоками до країн Західної Європи та Північної Америки, виникненням значних проблем з імміграцією, а також вказало на неспроможність існуючих теорій спрогнозувати ефекти міграції для приймаючих країн. Політологічним підходом передбачається два виміри: державницький та ситуативно-політичний [2]. Державницький розглядає вплив мігрантів на національні ідентичність, соціально-політичний устрій, а також людський капітал країни, який визначає місце держави на світовій політичній арені. Соціально-політичний – в першу чергу концентрується на проблемах національної безпеки, загрозу якій

може становити нелегальна міграція. На думку Б. Юськіва, [5] політичний характер міграції (який має також, окрім двох вищенаведених і третій вимір – глобальний) має три рівні: мікро- (рівень окремого мігранта), мега- (окремі міграційні групи) та макрорівень (міграційні потоки) [4].

Економічні дослідження міжнародної міграції мають тенденцію до відокремлення від інших наук, таким чином, економісти не отримують доступу до теоретичних та практичних результатів досліджень інших дисциплін, що веде до обмеження якості аналізу та до відсутності прямої кореляції ідеальних моделей міжнародної міграції та її практичного впливу на світову економіку.

Економісти переважно застосовують економетричні методи, для моделювання причин та наслідків міграції. Разом з тим, враховуючи міждисциплінарну спрямованість проблеми, їхній аналіз стосується соціальних аспектів, які часто ігноруються або розглядаються як дотичні для ринкової економіки [1]. Для того, щоб побороти такі обмеження Дж. Епштайн [6] моделює роль соціальних зв'язків при виборі масштабів та країни призначення міграції. Водночас, соціальні та політологічні дослідження використовують концепти економічних досліджень для пояснення міграційних процесів. Так, С. Гауг застосовує теорію раціонального вибору для пояснення міграційного вибору, П. Наннштад використовує концепцію соціального капіталу для пояснення інтеграції іммігрантів.

Недолік значної кількості міграційних досліджень полягає в переважно в їхній теоретичній природі та неможливості адекватно пов'язати її з соціальними явищами в суспільстві. Значна кількість досліджень щодо причин та наслідків міграції визначаються переважно дескриптивними об'єктами, які пов'язані в першу чергу з короткотерміновими інтересами міграційної політики приймаючої країни або ж міжнародної агенції, яка проводить відповідне дослідження [7]. Натомість, комплексне врахування наслідків міграції здійснене сукупність інтердисциплінарних методів має більше можливостей як для об'єктивного усестороннього оцінювання явища міжнародної трудової міграції, так і розробки довгострокової міграційної стратегії на всіх рівнях регулювання.

Література

1. Boswell C., Mueser P. R. Economics and Interdisciplinary Approaches in Migration Research // Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 34, No. 4, May 2008, pp. 519-529. URL: <http://globalnetwork.princeton.edu/bellagio/Introduction%20Economics%20and%20Interdisciplinary%20Approaches%20in%20Migration%20Research.pdf>

2. Brettell C., Hollifield J. Migration Theory: Talking Across Disciplines // New York: Routledge, 2007. – 304 p. URL: <https://estvitalessydemografia.files.wordpress.com/2013/04/introduccic3b3n-migration-theory-talking-across-disciplines.pdf>

3. Massey D. An Evaluation of International Migration Theory. The North American Case // Population and Development Review. – 1994. – № 20. – P. 699-751. URL: https://www.researchgate.net/publication/271805742_An_Evaluation_of_International_Migration_Theory_The_North_American_Case

5. Бурейко Н.Н. Международная миграция как предмет междисциплинарного исследования // Studia Humanitatis. 2014. № 4. URL: http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/bureiko_1.pdf

4. ЮськівБ. ГлобалізаціяітрудоваміграціявЄвропі // Рівне, 2009. – 479 с. URL: <https://www.slideshare.net/ssuser00cc66/ss-34372466>

6. Bauer T., Epstein G.S., Gan I.N. Herd Effects or Migration Networks? The Location Choice of Mexican Immigrants in the US. Bonn: IZA, 2002. Discussion Paper 551. URL: <https://ideas.repec.org/p/iza/izadps/dp551.html>

7. Handbook of Research Methods in Migration // Edited by Carlos Vargas-Silva. University of Oxford, UK. 2012. 608 pp. URL: <http://www.e-elgar.com/shop/eeep/preview/book/isbn/9781781005231/>

7. Методология и методы изучения миграционных процессов. Междисциплинарное учебное пособие // Под ред. Ж. Зайончковской, И. Молодиковой, В. Мукомеля. М.: Центр миграционных исследований, 2007. – 337 с.

8. Faist T. The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces // Oxford: Clarendon Press. 2000. URL: <http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198293910.001.0001>